

**Toespraak op 24 september
Herdenking van 67 jaar bevrijding op de
begraafplaats aan de Kwakkelstraat**

Dames en heren,
Ladies and gentlemen,

Turnhout was sinds 14 mei 1940 een door de Duitsers bezette stad, maar vanaf de geallieerde landing in Normandië op 6 juni 1944 kwam de bevrijding na vier lange jaren eindelijk in zicht. Nochtans bleef het in de Noorderkempem nog geruime tijd rustig. Maar vanaf 29 augustus 1944 begonnen de geallieerden aan een grote aanval om België te bevrijden. De opmars verliep snel: al op 4 september werden Brussel en Antwerpen bevrijd. Van dan af verplaatste de frontlijn zich geleidelijk richting Turnhout en steeg de spanning.

Van 8 tot 22 september werd er zwaar gevochten aan het Albertkanaal in Geel, later aan het Kempisch Kanaal en Ten Aard. Eenmaal de Duitsers daar verdreven waren, was de bevrijding van Turnhout nog maar een kwestie van dagen. Turnhout lag vanaf 12 september in de frontlinie. Die dag overvlogen Engelse vliegtuigen de stad. In de gehuchten Schorvoort en Zevendonk waren vele Duitse soldaten gelederd en de bruggen over de Aa waren opgeblazen, ondermeer aan de Steenweg op Tielen.

Nieuwsbrief Taxandria 4, 2011

Op 1 september werden alle scholen opgeëist door de Duitsers en in het Heilig-Grafinstituut was een veldhospitaal ingericht.

Vanaf 18 september werd de stad in staat van verdediging gebracht en maakten de Duitsers aanstalten om zich achter het kanaal ten noorden van de stadskern terug te trekken. Op bevel van de Duitsers gelaste burgemeester Alfons Van Hoeck de onmiddellijke en totale ontruiming van het hele oostelijke deel van de stad. Alle huizen tussen Zevendonk, de Graatakker, de Grote Markt, de Patersstraat, de Elisabethlei en Oud-Turnhout moesten voor 7 uur 's avonds geëvacueerd zijn. Omdat het niet was toegelaten om de huizen te beschermen door middel van politiepatrouilles, werd de bewoners aangeraden deuren en vensters zo goed mogelijk af te sluiten om plunderingen te voorkomen. Op eigen risico mochten de zijstraten van de westkant van de Graatakker, Herentalsstraat, Markt, Patersstraat en Elisabethlei bewoond blijven.

Dit betekende dat een groot deel van de Turnhoutse bevolking inderhaast een onderkomen moest zoeken bij familie en vrienden, in scholen en in de schuilkelders in het westen van de stad. Onder een aantal openbare gebouwen en fabrieken waren in de loop van de oorlog immers schuilkelders aangelegd. Dit was onder meer het geval bij de fabriek Van Genechten aan de Merodelei, de Middelaarskerk en snoepfabriek Van Deun-Popeliërs in de Molenstraat. Pastoor Henri Vermeir van het Goddelijk Kind trok met een deel van zijn parochianen naar de Middelaarskerk, waar hij geregeld de mis opdroeg. De Zusters van het Heilig Graf trokken naar de Apostoliekenschool in de Apostoliekenschool in de Apostoliekenschool.

Als waarschuwing plakten de Duitsers in het verlaten stadsdeel affiches aan de met de volgende tekst: 'Wer plündert, wird erschossen; Wie plündert wordt neergeschoten'. Aan het gehucht Stokt werden effectief zeven burgers door de Duitsers vermoord. De meesten bleken achteraf volkomen onschuldig.

On Sunday 24th September 1944 about 10 past 10 de centre of Turnhout was liberated by men of the British 49th Division, the Polar Bears, who reached the Market Place by the Herentalsstraat en de Gasthuisstraat. Immediately they were surrounded by enthousiastic inhabitants of Turnhout who were giving presents like flowers and cigars to the men en were climbing on the tanks and other vehicles. Also the beguins on the beguinage were celebrating were photographed with the British Troops. But the conditions were still dangerous because the Germans were still occupying the area at the northern side of the canal.

De feestvreugde werd dan ook snel getemperd toen tijdens een verkenningstocht langs het kanaal Britse soldaten en verzetslieden in de omgeving van Brug 1 onder vuur werden genomen. Hierbij sneuvelde luitenant Tom Salmon. Samen met hem kwamen om de weerstanders Willy Avonds, Albert Van Langendonck en Marcel Van den Auwelant. Ook legden de Duitsers het oosten van de stad onder artilleriegeschut, waarbij enkele stadsgenoten de dood vonden. Ook bleken de Duitsers op verschillende plaatsen mijnen te hebben gelegd en nog dagenlang waren in de stad ontploffingen te horen als de Britse ontmijners aan het werk waren.

De feestroes verdween helemaal toen nazi-Duitsland op 13 oktober 1944 zijn V-bommenoffensief begon tegen Antwerpen. Als gevolg hiervan werd Turnhout overstelpt met Antwerpse vluchtelingen. Ook Turnhout werd verscheidene keren getroffen. Gelukkig maakte slechts één inslag slachtoffers: op 16 maart 1945 stortten een V1 neer op een hoeve in de Dahliastraat en maakte negen doden, de meesten van hetzelfde gezin. Hun graven zijn, net als die van de andere burgerslachtoffers, hier te vinden. Bovendien bleek bij de bevrijding van de concentratiekampen vanaf het begin van 1945 welke onvoorstelbare gruwelen er hadden plaatsgevonden en dat vele deporteerde stadsgenoten nooit zouden terugkeren.

I don't have to tell you that the long expected end of the Second World War in may 1945 in our city and everywhere else were celebrated for days on end. The many citizens of Turnhout who died during the War, were luckily never forgotten. I thank you for your kind attention. Ik dank u voor de aandacht.

Sam Van Clemen